

ТЕОРЕТИЧНА СУТНІСТЬ ЛОГІСТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Анотація. Проаналізовано сучасні визначення терміна "логістика", досліджено теоретичну сутність логістичної діяльності підприємства, виділено її характерні риси, запропоновано авторське визначення поняття "логістична діяльність підприємства".

Аннотация. Проанализированы современные определения термина "логистика", исследована теоретическая сущность логистической деятельности предприятия, выделены ее характерные черты, предложено авторское определение понятия "логистическая деятельность предприятия".

Annotation. The modern determinations of term "logistic" are analysed, theoretical essence of logistic activity of an enterprise is explored, its personal touches are selected, author definition of notion "logistic activity of enterprise" is offered.

Ключові слова: логістика, логістична концепція, логістична діяльність, матеріальні, інформаційні, фінансові, сервісні потоки.

Логістична концепція управління сьогодні отримала досить широке застосування в теорії і практиці господарської діяльності підприємств. Досвід використання логістичного підходу в діяльності підприємств показує, що він дає змогу значно скоротити запаси продукції у виробництві, постачанні та збуті, знизити витрати, підвищити продуктивність, забезпечити повніше задоволення потреб споживачів в якості товарів та послуг, а отже, отримати конкурентні переваги. Високі темпи розвитку логістики значною мірою пояснюються необхідністю своєчасної реакції підприємств на конкуренцію і кон'юнктуру ринку, прагненням адаптуватися до сучасних обставин та мінливих умов зовнішнього середовища. Вивчення досвіду розвинених країн підтверджує, що концепція логістичного підходу є найбільш конструктивною при управлінні потоками і процесами у будь-якій сфері економічної діяльності та дозволяє підвищити ефективність цієї діяльності на основі чіткої організації та інтегрованості управління матеріальними та супутніми фінансовими, інформаційними та сервісними потоками.

Дослідженню теоретичних та практичних аспектів логістичної концепції управління господарюючими суб'єктами присвячено безліч наукових праць як зарубіжних [1 – 7], так і вітчизняних [8 – 10] вчених та практиків. Проте в них відсутнє чітке визначення логістичної діяльності підприємства. Науковці та дослідники в своїх працях, зокрема [7; 10], не розмежовують поняття логістики та логістичної діяльності, вважаючи їх тотожними. На думку автора статті, питання про тотожність або відмінність цих понять сьогодні є досі відкритим, тому потребує подальшого детального розгляду та аналізу.

Метою статті є уточнення теоретичної сутності терміна "логістична діяльність підприємства". Досягнення визначеної мети потребує вирішення таких завдань: дослідження, аналіз і узагальнення сучасних визначень логістики різними авторами; надання змістовних трактувань терміна "логістична діяльність"; формування на їх основі авторського визначення поняття "логістична діяльність підприємства"; виділення характерних для неї рис.

Вітчизняними та зарубіжними економістами термін "логістика" трактується як у більш вузькому, так і в більш широкому розумінні, що дозволяє зробити висновок про те, що логістика відноситься до класу так званих семантично розмитих або змістовно неясних понять. Так, Анікін Б. О. [1], посилаючись на закордонних спеціалістів, виділяє два напрями у визначенні логістики. Перший пов'язаний з функціональним підходом до товароруку, тобто управлінням всіма фізичними операціями, котрі необхідно виконувати при доставці товарів від постачальника споживачу. В даному випадку логістика – це "планування, управління та контроль матеріального потоку, що поступає на підприємство, обробляється там і залишає це підприємство, та відповідного йому інформаційного потоку" [1, с. 13]. Інший напрям характеризується більш широким підходом: окрім управління операціями товароруку, логістика включає аналіз ринку постачальників та споживачів, координацію попиту та пропозиції на ринку товарів та послуг, а також гармонізацію інтересів учасників процесу товароруку.

Інший російський науковець Гаджинський А. М. у праці [2] характеризує логістику як науково-практичний напрям господарювання та дає кілька визначень цього поняття: "міждисциплінарний науковий напрям, що безпосередньо пов'язаний з пошуком нових можливостей підвищення ефективності матеріальних потоків" та "напрямок господарської діяльності, який полягає в управлінні матеріальними потоками у сферах виробництва та споживання" [2, с. 15–26]. Крім того, автор виділяє принципову відмінність логістичного підходу до управління матеріальними потоками від традиційного – виділення єдиної функції управління раніше розрізненими матеріальними потоками, технічна, технологічна, економічна та методологічна інтеграція окремих ланок матеріалопровідного ланцюга в єдину систему, що забезпечує ефективне управління наскрізними матеріальними потоками [2, с. 26–29].

Інтегруючи особливості логістики підкреслює також Міротін Л. Б.: "логістика підприємства – це інтегрований процес, покликаний сприяти створенню доданої вартості з мінімальними сукупними витратами" [3].

Одноіменний термінологічний словник [4] визначає логістику як "науку про планування, контроль і управління транспортуванням, складуванням та іншими матеріальними та нематеріальними операціями, що здійснюються в процесі доведення сировини та матеріалів до виробничого підприємства, внутрішньозаводської переробки сировини, матеріалів та напівфабрикатів, доведення готової продукції до споживача відповідно до інтересів та вимог останнього, а також передачі, зберігання та обробки відповідної інформації".

У праці [8] підкреслюється, що принципова відмінність логістичного підходу від існуючої практики управління рухом матеріальних ресурсів полягає в тому, що, якщо раніше об'єктом управління була певна сукупність окремих матеріальних об'єктів, то при логістичному підході основним об'єктом став потік – сукупність об'єктів, яка сприймається як єдине ціле та існує як процес на деякому часо-

вому інтервалі і вимірюється в абсолютних одиницях за певний період часу [8, с. 23].

Крикавський Є. В. трактує логістику як науку "про оптимальне управління матеріальними, інформаційними та фінансовими потоками в економічних адаптивних системах із синергічними зв'язками" [9].

Згідно з Лукінським В. С., логістика – "наука про управління матеріальними та пов'язаними з ними інформаційними, фінансовими та сервісними потоками в економічній системі від місця їх зародження до місця споживання для досягнення цілей системи і з оптимальними витратами ресурсів" [5].

Аналіз сучасних визначень логістики можна ще довшо продовжувати, різні науковці та дослідники акцентують увагу на тих чи інших теоретичних або практичних аспектах логістичного підходу до управління. Одні вважають, що логістика – це наука про управління, науковий підхід, концепція, теорія управління, науковий напрям, інші трактують це поняття як процес, система, практика управління, напрям господарської діяльності. На думку автора статті, поняття "система" є недоречним для визначення терміна "логістика".

Для подальшого аналізу сутності логістичної діяльності звернемося до тлумачення слова "діяльність". Під діяльністю зазвичай розуміють процес (процеси) активної взаємодії суб'єкта зі світом, під час якого суб'єкт задовольняє які-небудь свої потреби [11]. Діяльністю можна назвати будь-яку активність людини, сукупність певних дій, котрим вона сама надає певний зміст. З погляду на це визначення доцільно розрізнити поняття "логістика" та "логістична діяльність". Логістику слід трактувати як новий науковий підхід до управління економічними об'єктами, наукову концепцію управління, систему поглядів на управління, науку, теорію управління потоками, а логістичну діяльність – як практичну реалізацію логістичної концепції в управлінні підприємствами. З огляду на це визначення логістики як процесу, сукупності певних дій слід характеризувати терміном "логістична діяльність".

Цю думку підтверджують автори праці [6], котрі дають подвійне тлумачення логістики у широкому (як науки) та вузькому (з позицій бізнесу) значеннях. В широкому значенні логістика – це наука про управління матеріальними потоками, пов'язаною з ними інформацією, фінансами і сервісом у певній мікро-, мезо- або макроекономічній системі для досягнення поставлених перед нею цілей з оптимальними витратами ресурсів. У вузькому значенні під логістикою розуміється інструментарій інтегрованого управління матеріальними і пов'язаними з ними інформаційними, фінансовими потоками, а також супутнім сервісом, що сприяє досягненню мети організації бізнесу з оптимальними витратами ресурсів [6, с. 3].

З огляду на все вищесказане можна дати таке визначення логістичної діяльності. Логістична діяльність підприємства – це процес управління матеріальними та супутніми інформаційними, фінансовими та сервісними потоками підприємства, що здійснюється шляхом послідовного та взаємоузгодженого виконання логістичних операцій (матеріально-технічного забезпечення, складування ресурсів і продукції, організації виробничого процесу, управління запасами, сервісного обслуговування споживачів, транспортування, організації розподілу і збуту продукції) на основі принципів системності, комплексності, інтегрованості усіх ланок логістичного ланцюга "постачання – виробництво – збут" з метою досягнення довгострокового успіху у бізнесі за рахунок максимального задоволення

вимог споживачів та мінімізації витрат в умовах ризиків, мінливості та невизначеності зовнішнього оточення.

Таким чином, у процесі дослідження, аналізу й узагальнення наукових праць можна виділити такі аспекти логістичної діяльності підприємства:

логістична діяльність є практичною реалізацією логістичної концепції управління;

ключовим поняттям у логістичній діяльності є матеріальний потік, інформаційні, фінансові та сервісні потоки розглядаються як супутні матеріальному;

логістична діяльність – це цілеспрямована дія на об'єкт логістики (потоки), цілеспрямованість характеризується наявністю певної мети логістичної діяльності – досягнення довгострокового успіху у бізнесі;

цілеспрямована дія на об'єкт характеризується реалізацією управлінських функцій – прогнозування, планування, організації, координації, регулювання, моніторингу, оцінки, аналізу, контролю;

управління потоками здійснюється на основі принципів системності, комплексності та інтегрованості, що дозволяє отримати ефект синергії;

у процесі управління потоками на підприємстві обов'язково враховують чинники зовнішнього середовища та намагаються адаптувати логістичну діяльність підприємства до їх змін.

Перспективами подальших досліджень проблематики логістичної діяльності підприємства є детальний розгляд складових логістичної діяльності та методики оцінки її ефективності в сучасних умовах господарювання.

- Література:** 1. Логистика : учебник / Б. А. Аникин и др. – М. : ИНФРА-М, 2008. – 368 с. 2. Гаджинский А. М. Логистика / А. М. Гаджинский. – М. : Маркетинг, 2002. – 408 с. 3. Интегрированная логистика накопительно-распределительных комплексов (склады, транспортные узлы, терминалы) [Текст] : учебник для вузов / Л. Б. Миротин и др. – М. : Экзамен, 2003. – 445 с. 4. Родников А. Н. Логистика: Терминологический словарь / А. Н. Родников. – М. : ИНФРА-М, 2000. – 352 с. 5. Модели и методы теории логистики [Текст] : учебн. пособ. / под ред. В. С. Лукинского. – СПб. : Питер, 2008. – 448 с. 6. Корпоративная логистика. 300 ответов на вопросы профессионалов / под общ. и науч. ред. проф. В. И. Сергеева. – М. : ИНФРА-М, 2004. – 976 с. 7. Саркисов С. В. Управление логистикой / С. В. Саркисов. – М. : ЗАО "Бизнес-школа "Интел-Синтез", 2001. – 416 с. 8. Пономарьова Ю. В. Логистика / Ю. В. Пономарьова. – К. : Центр навчальної літератури, 2005. – 328 с. 9. Крикавський Є. В. Логістика. Основи теорії / Є. В. Крикавський. – Львів : Інтернет-Захід, 2004. – 414 с. 10. Ларина Р. Р. Логистика в управлении организационно-экономическими системами [Текст] : монография / Р. Р. Ларина, В. Л. Пилюшенко, В. Н. Амитан. – Донецк : ВИК, 2003. – 239 с. 11. Райзберг Б. А. Современный экономический словарь / Б. А. Райзберг, Л. Ш. Лозовский, Е. Б. Стародубцева. – М. : ИНФРА-М, 2007. – 495 с.

Рецензент
докт. екон. наук,
доцент Новікова М. М.

Стаття надійшла до редакції
18.04.2011 р.